

Kerényi Mari
Iskolapélda

Ha van pedagógiai bestseller, hát Winkler Márta könyve az. Ha van példaértékű pedagógiai életmű, hát Winkler Márta élete az. Iskolapélda.

Élete, munkássága pedagógusok nemzedékeinek útmutatója. Hol másutt gyűlne össze hát születésnapját ünnepelni több száz diák, tanár, volt és leendő kolléga, mint az ELTE Tanítóképző Karán? Hol egyebütt lenne könyve hatodik kiadásának bemutatója? Ha valaki egész életében tanító volt, az itt van otthon.

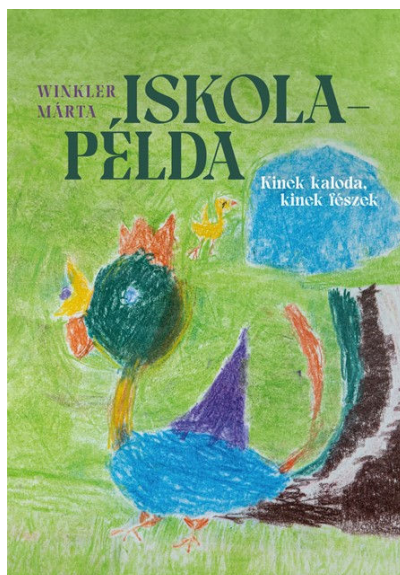
Forrás: a szerző archívuma

Winkler Márta tanító lett – soha nem akart mást. Tévedhetetlen bizonyossággal tudta: ez a dolga. Gyerekekkel lenni, játszani velük, mesélni nekik, szemüket tágra nyitni a csodálatos, érdekes világra. Figyelni őket, merre fordul a kíváncsiságuk, miféle rejtélyek kulcsa után kutatnak szenvedéllyel, hogy születik meg bennük egy felismerés. Megélni az együttlét örömét. Ennél többet soha nem kívánt, de ebből egy jottányit sem engedett. Nem, mintha született harcos volna, de hát mit tehet a tanító, ha tisztán látja, tudja, hogy hogyan jó az iskolai együttlét, közben meg minden ellene van?

Ha egyértelmű, hogy a fáradt gyereknek pihennie kell, akkor miért ne lehetne tíz perc után szünetet tartani? Ha belemelegednek a munkába, kit érdekelt a kicsengetés? Ha a tanterem hol színpad, hol műhely, ha mesesarok is kell meg tanulóhely is, akkor nem lehet a mozdíthatatlan padsorokkal elboldogulni. Ha fontos, hogy mikor mit esznek a gyerekek, akkor hogyan lehetne éppen étkezés idején magukra hagyni őket? Az együtt eltöltött tízóraik meghitt együttlétre is tanít. Ha szabad játék nélkül nincs összeszedett figyelem, akkor a tanítónak a futkározókkal is együtt kell lennie a közös játékban.

Milyen természetes dolgok, milyen egyszerű igények ezek! Márta történeteinek nagyobb része arról szól, hogyan rendezte át komfortossá az iskolában töltött teret és időt. Épp csak említi, hogy miféle összeütközésekkel, mennyi küzdelemmel járt mindez a kollégák rosszálló tekintetétől az igazgatói megrovásig. A konfliktusok anekdotává szelídülnek az évtizedek távlatában, az ő igaza pedig mind tisztább fényel ragyog. A sok összeütközésről csak ennyit mond: ugyan mi egyebet tehetett volna, ha egyszer a gyerekeknek, tanítványainak így tudta a legtöbbet adni?

És az előírások! A kötelező egyenköpeny! A technikaórákra kiszabott egyencsomagok, melyekből mindenki ugyanazt, ugyanúgy készíthette el! A tantervileg előírt versek és mesék! Mind nagyobb bizonyossággal tudta: ezeknek a követelményeknek nem lehet, nem szabad eleget tenni! Nem szabad, hiszen ha a kéz és ízlés pallérozása a cél, érdekesebbek a sokféle hulladékanyagból összerakott egyedi alkotások. Ha az olvasás, szókincs és fantázia fejlesztése a fontos, akkor be kell látni, hogy az előírtnál sokkal megragadóbbak a felkínált versekből maguk választotta művek. A merev szabályok fegyelme helyett a megbeszélés, a megállapodás kultúrája. A fiatal tanító ösztönös tehetségéből hamar érett örökösen kísérletező kutatóvá, majd a maga útján járó mesterré.

Winkler Márta könyve

A Márta vezetésével folyó munka – egy iskola egyetlen osztályában történő csoda – a helyi koccanásokon, a halmozott szakfelügyelői látogatásokon túlmutató, már jó értelemben vett országos figyelmet keltett. Az osztályba rendszeresen behívott szülők megtapasztalták, milyen nagyszerű dolog történik a gyerekekkel. Márta mellé álltak, mindenféle módon segítették. Aztán a szakma: az újat kereső, nyitott pedagógusok és pszichológusok jöttek nézni, mit csinálnak Márta és a gyerekek. Helye, szava lett az innovatív megoldásokat kereső szakemberek között. Egész egyetemi csoportokat hoztak óráira hospitálni a pedagógusképző intézmények. Film készült mindennapjaikról (web 1). Márta is tanulmányt írt, előadásokat tartott az osztályában folyó munkáról.¹ És a rendszerváltás meghozta számára is álma megvalósulását: az 1988–1989-es tanévben megnyíló Kincskereső Iskolát. Először felmenő rendszerben az alsó tagozat négy osztályával dolgozott, majd hatosztályossá bővült a lassan, szisztematikusan építkező intézmény.²

Tanítónak lenni életforma, ahogyan más alkotópálya is elkötelezettséggel jár. A tanító olyan értelmiségi, akinek minden tevékenysége mögött ott van az akár meg sem fogalmazott szándék: átadni a gyerekeknek, amit lát, tanul, átél. Annyi minden történik, annyi az újdonság! Márta pedig mindezt úgy tudta közvetíteni, hogy a tanítványai szabadon élhessék meg a rácsodálkozás, befogadás örömét. Kezében a Varga Tamás-féle kísérleti matematikaprogram is átalakult. A program fontos részét képező gyönyörű színesrúd-készletet elsőre csak odaadta a gyerekeknek, hogy megfigyelje, maguktól mit kezdenek vele. Kísérlet a kísérlettel – meglehet, éppen ez volt a siker titka. Nem az volt a kérdés, mit kezd a program a gyerekekkel, hanem hogy mit kezdenek a gyerekek ezzel a programmal.

Márta ars poeticája: együtt élni, alkotni, játszani a gyerekekkel. Figyelemmel, szeretettel és türelemmel fordulni feléjük. Az iskola, az ő iskolája: a személyiség kiteljesedésének szabad tere. A tanító alkotó ember, akinek életműve: a tanítványai. Azok, akik beismerik, hogy az egyetemen is abból a matematikából éltek, amelyet Mártától tanultak. Akik máig őrzik indián nevüket. Azok, akik a gyerekeiket órá szeretnék bízni. Azok, akik nagyszülőként is olyan tanítót keresnek unokájuknak, mint Márta. Közben mindannyian tudják, tudjuk: az ember, az ilyen ember egyszeri és megismételhetetlen. Hiszen éppen ennek a felismerésén és elismerésén virágzott ki az a pedagógia, amelynek annyian a csodájára jártak.

Akkor hát mi az, ami ebből tanulható, tanítható? Hogy az iskola nem kaloda, hanem meleg, óvó fészek kell, hogy legyen tanítónak, tanítványnak egyaránt. Hogy a szabadság maga a levegő. Hogy játék és öröm nélkül tanítani, tanulni sem érdemes, de valójában nem is lehet. És hogy mindezekért az értékekért, a szívünkben hordott bizonyosságért muszáj megküzdeni akár az értetlenkedő hatalommal is. Úgyis, előbb vagy utóbb kiderül, kinek volt igaza. A tanító életműve, élő tanítványai hordozzák igazságát. A szeretet, türelem és figyelem minden gyerekek jár, s aki ezekkel a kincsekkel gazdagon lép közéjük, az mindannyiunk számára: iskolapélda.

Felhasznált irodalom:

web 1 = *Iskolapélda* (1980), rendezte: Péterffy András. Url:

<https://winklermarta.com/tartalom/iskolapelda-i-resz>

<https://winklermarta.com/tartalom/iskolapelda-ii-resz>

<https://winklermarta.com/tartalom/iskolapelda-iii-resz>

Winkler Márta (1993): *Kinek kaloda, kinek fészek*. Budapest, Hunga-Print Kiadó és Nyomda.

Winkler Márta (2012): *Örömmel az iskolában*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.

Winkler Márta (2024): *Iskolapélda. Kinek kaloda, kinek fészek*. Szombathely, Savaria. University Press Alapítvány.

¹ Winkler Márta (1993): *Kinek kaloda, kinek fészek*. Budapest, Hunga-Print Kiadó és Nyomda, ISBN: 963-7458-52-2. Ennek a könyvnek legutóbbi, felújított kiadása *Iskolapélda – Kinek kaloda, kinek fészek* címmel jelent Savaria University Press gondozásában Szombathelyen 2024-ben. – Winkler Márta: *Örömmel az iskolában*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. 2012. – Sok további, online is elérhető információ található Winkler Márta honlapján: <https://winklermarta.com/>

² Jelenleg a Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium tagiskolájaként működik Winkler Márta tanítványa, Andóné Nagy Katalin vezetésével. Részletes információ: <https://www.kincskereso-iskola.hu/>